

අර්ථ විවරණ ක්‍රමයෙහි ප්‍රභවය

- ආචාර්ය ඩබ්. ඇම්. දේශප්‍රිය මුණසේන -

කැලිෆර්නියා විශ්ව විද්‍යාලයේ පාලි හා අධ්‍යයන පන්තියේ උපාධි පාඨකයන්ගේ සේවයේ සම්භාර්යය
 M. A. කළු පර්යේෂණය, Ph.D. (පාලි) ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර, M. A. (මහාදේව අධ්‍යයනය) මහාදේව හා පාලි,
 M. A. කළු විද්‍යාධි කැලිෆර්නියා, Dip in Ed, කොළඹ, රාජ්‍යීය පන්ති, ප්‍රාචීන භාෂාඥායෝග්‍ය සමාජයේ

ථෙරවාද සම්ප්‍රදායයෙහි පිළිගැනීම වන්නේ බුදුරදුන් විසින් ම අර්ථවිවරණ ක්‍රමය දේශනා කළ බව යි. අර්ථකීමත්, විස්තර කිරීමත්, අරමුණු කොට අර්ථකථා සම්ප්‍රදාය ප්‍රභවය වී ඇතැයි විකාර්යය හදුන්න ධම්මපාල තෙරණුවෝ 'ද ක්‍රිපිටකධාරී සාරිපුත්ත තෙරණුවෝ' ද ප්‍රකාශ කරති. මෙහි අර්ථකථා > අවිධිකථා > අටුවා යැයි තද්භවයෙන් පද නිපන් අයුරු හඳුනා ගත හැකි ය. බුදුරදුන් විසින් ම තුන් පිටකයේ අර්ථ විර්ණනා ක්‍රමය දේශනා කළ බවත්,¹ බුදුරදුන් ඒ ඒ තැන්හි පවත්වන ලද ප්‍රතිර්ණක දේශනාව ම අවිධිකථාව වූ බවත්, සාරිපුත්ත තෙරණුවෝ පවසති. ඒ බව 'සම්මා සම්බුද්ධෙහෙව නිශ්ණං පිටකානං අපථවණ්ණනාත්තමො පි භාසිතොති අවිධිබ්බං.' තස්ස තස්ස භගවතා පවත්තිතා පකිණ්ණක දෙසනායෙවහි අවිධිකථා² යන සාරසදීපනී උද්ධාතයෙන් තහවුරු වේ.

පුර්වෝක්තයෙහි සඳහන් 'පකිණ්ණකදෙසනා ප්‍රතිර්ණක දේශනාව අවිධිකථාව' යන විකාර්යය මතය, මෑතකාලීන

1. අපොකථිසි ජනායාහි අපථකථා, සා ජව අවිධිකථා, ට-කාරණික ට-කාරා කථා මුච්චිමහිකාය විකා, 26 පි.
2. අපො කථිසි ජනායාහි - අපථකථා, සාපෙව - අවිධිකථා, ට-කාරණික ට-කාරා කථා සාරසදීපනී, 17 පි.
3. සම්මා සම්බුද්ධෙහෙව හි විනය පුත්තාහිධිමානං පකිණ්ණක දෙසනාදීවසෙත යො පඨමං අපො විභසො, සො ජව පවිජා තස්ස තස්ස, සංවණ්ණනාවසෙත සංවිච්චිකාරෙහි සංගතං ආරොපිතොති. මුච්චිමහිකාය විකා, 26 පි.
4. සාරසදීපනී, 18 පි.

විද්වතුන්ගේ දැඩි විවේචනයට භාජනය වී තිබේ. එසේ ම ටීකාවාර්ථ මතය සනාථ කිරීම සඳහා ඊට පක්ෂ ව විචාරයෙහි යෙදුණු විද්වත්හු 'ප්‍රකීර්ණක දේශනාව ම අවුවා නමැයි කීහ. ඒ එසේ මැයි' යනුවෙන් දැඩි නිගමනයන්ට එළඹියහ. මෙහි එන 'පකීර්ණකදේශනා - ප්‍රකීර්ණක දේශනා' යන්න ව්‍යාකූල හා ව්‍යංගාර්ථවත් ප්‍රයෝගයක් ලෙස භාවිත වේ. එබැවින් ප්‍රකීර්ණක දේශනාව යනු කවරේදැයි නිරවුල් කරගැනීමට අපහසු වී තිබේ. මේ ගැන විමර්ශනයක යෙදුණු හින්තූපියේ උදිත හිමියෝ, සංපූන්තනිකාය අට්ඨකථා පාඨයක් 'ආශ්‍රයෙන්, ප්‍රකීර්ණක කථාව නම්, බුදුන් වහන්සේ ඒ ඒ අවස්ථාවන්හි සුත්‍රාන්ත වශයෙන් නොව, සාමාන්‍ය දැනුමේ කථා වශයෙන් පවත්වන ලද දේශනා බවත්, එයින් ම අට්ඨකථාව පූක්ත වන බවත් ප්‍රකාශ කරති.' ටීකාවාර්ථ මතය තහවුරු කිරීම සඳහා විවරණයක යෙදෙන ලබුගම ලංකානන්ද හිමියෝ, අනුමෝදනා වශයෙන් ද අවිවාද වශයෙන් ද දානකථා සීලකථා දී ප්‍රකාර වූ ආනුප්‍රබ්ධි කථා වශයෙන් ද දිනපතා මුදුරුදුන් වදාළ සිය දහස් ගණන් දේශනා ත්‍රිපිටකයෙහි සංග්‍රහ වී නැති බවත්, ප්‍රථම ධර්මසංගීතිය සිදුකළ මහාසාග්‍රහයාදී මහාකෙරවරු පිටක, නිකායාදී වශයෙන් හෙවළා බුදුවදන් සංගායනා කොට අනතුරු වී යටි කී ප්‍රකීර්ණක දේශනාව⁵ අට්ඨකථා වශයෙන් වැඩිපුර මාර්ගයට නඟා වූ බවත්,⁶ පෙන්වා දෙති

5. අවුවා පරීක්ෂණය හා අවුවා කථා වස්තු, ප්‍රකීර්ණක දේශනාවද, 01-06 පිටු.
 ත්‍රිපිටක පරීක්ෂණය, 34-36 පිටු.
 6. මධ්‍යම ධර්මසංග්‍රහය, 154 පි., අසාඥය, 02-03 පිටු.
 7. කාන්තා ජලධරා සංග්‍රහය, අට්ඨකථා සම්මලෝචනය, 139 පි.
 8. එසේ ම ධර්මකථා නාම සන්ධානාද අනුමෝදනා පටිසංපූන්තනිකා පකීර්ණක කථා වේදිකාවේ - දැනුමේ කථා නම් සන්ධානාද අනුමෝදනා ප්‍රතිසංපූක්ත ප්‍රකීර්ණක කථා යැයි දකුණු. සාරසංස්කෘතිය, 67 පි.
 9. ත්‍රිපිටක පරීක්ෂණය, 35-26 පිටු.
 10. එවා අයම්පි ආවාමස ආනිසංසො අයම්පි ආවාමස ආනිසංසොති ඔහුදෙවරන්ති. අතිරේකකරං දිවට්ඨයාමිං ආවාසානිසංසකරං කෙට්ඨි. සභ ඉමි සභ භාටා සංගහං ආරුද්ධා පකීර්ණකධර්මදේශනා පන සංගහං නාමොපති. සාරසංස්කෘතිය, 68 පි.
 11. කාන්තා ජලධරා සංග්‍රහය, 139 පි.